עין משפט
נר מצוה

לה א מיי׳ פי״ח מהל׳ בכורים הלכה יט סמג עשין קמד טוש״ע י״ד סי׳ שה סעיף יג וסעיף כ וסעיף כה:
לו ב מיי׳ שם פי״ב הל׳ כא ועי׳ בהשגות וכ״מ ופ״ד מהל׳ בכורות הל׳ ז ופ״ה שם הל׳ ב סמג שם וסי׳ ריח טוש״ע י״ד סי׳ שכא סעיף י וסעיף יג יד טו טז וסי׳ שטו סעיף ח:
לז ג מיי׳ פי״ח מהלכות מעילה הל׳ ח סמג לאוין שמ טוש״ע י״ד סי׳ שטו סעיף ח:
לח ד מיי׳ פ״ה מהל׳ בכורות הל׳ ג [ופ״ב הל״ה] סמג עשין ריח טוש״ע י״ד סי׳ שטו סעיף ח וע״ש בהגה״ה:
לט ה מיי׳ פ״ח שם הלכה יד סמג עשין ריב:
מ ו מיי׳ שם הל׳ ח והל״י סמג עשין שם:

מוסף רש״י

ספק בכורות כו׳ המוציא מחבירו עליו הראיה. כהן דבעי לאפוקי מיניה עליו להביא ראיה שהן בכורות, אלא הפילה נפל קודם לכן, ואי הפקם להו כהן על הבעלים להביא ראיה דלאו בכור הוא (נדרים יט:).
קפץ אחד מן המנויין לתוכן. אותן שכבר עברו בפתח תחת השבט, אע״פ שאין עדיין מעושרין וכגון שמנה וחזר אחד מהן וקפץ לתוך הדיר דהמנויין הויין פטורין במנין הראוי כדמפרש בגמ׳ דאין ידוע איזה הפטור לכך כל מה שבדיר פטורין (בכורות נח:) אי: מאותן עשרה שיצאו חוץ לפתח וגטל עשירי וגפטרו הני׳ וקפץ אחד מן הני׳ לתוך הדיר, כל אותן שבדיר פטורים אם אינו ניכר איזה הוא, דשמא יצא בעשירי והוא אינו ראוי לכך שכבר נפטר (שם מבת״ר).

רבינו חננאל

מסותא דהוו מינצו עליה בי תרי כל חד אמר דידי הוא קם חד מינייהו אקדשה והוו פרשי מיניה רב חנינא ורב הושעיא וכולהו רבנן. ופשיט רב המנונא מהא דתנן ספק בכורות אחד בכור אדם ואחד בכור בהמה בין טהורין בין טמאין המע״ה. ותני עלה אסורין בגיזה ובעבודה. והא הכא אילו תקפו כהן אין מוציאין אותה מידו דקתני המע״ה ואע״ג דלא תקפן אסורין בגיזה ובעבודה ש״מ דכל היכא דאילו תקפן אין מוציאין אותה מידו הקדישה בלא תקפה מקודשת. ודחי לה רב׳ ואמר לעולם אימא לך אפ׳ תקפן כהן (אין) מוציאין אותה מידו ואפ״ה אסורין בגיזה ועבודה דקדושת בכור קדושה הבאה מאליה היא ושאני מקדושה דמקדישין לה במילי. אמר ליה רב חנינא לרב׳ תניא דמסייעא לך שאם תקפן כהן מוציאין אותו מידו דתניא הספיקות נכנסין לדיר להתעשר וכו׳ ואמר ליה אביי הא לא מסייעא ליה הכא במאי עסקינן בדלית ליה אלא ט׳ וזה הספק דמה נפשך אי לא בכור הוא שפיר קא מעשר ואי בכור הוא בני ט׳ עשורי נינהו. ופשטינן לקמן דהני ספיקות לאו ספק בכורות הוא אלא ספק פטרי חמורים הן וכדרב נחמן דאמר בבכורות פ״א [דף יא] ישראל שיש לו י׳ פטרי חמורים שנפלו לו מבית אבי אמו ישראל מפרים עליהם עשרה שיין ומעשרן והן שלו הלכך ספק פדיון פטר חמור ביד ישראל נכנס לדיר עם שאר טלאים שלו להתעשר ואי נפקא בעשירי ליפוק: **ואי ס״ד.** יש לכהן לד זכייה בו נמצא זה אם יצא בעשירי פוטר ממונו בממונו של כהן: **למר.** רבה שהוא רבו: **אם בר חיובא הוא.** אי המי גברא בר חיובא הוא לעשורי שפדיון זה לאו פדיון פטר חמור שלו הוא הרי יש לו י׳ טלאים וחייב לעשרן שפיר קמעשר: **אי לאו בר חיובא הוא.** שפדיון זה של כהן לא פטר ליה מידי דתשעה לאו בני עשורי נינהו: **לאו מילתא היא דאמרי.** דודאי סייעתא היא למר דאי הוה לד זכייה לכהן ביה מספק ואשתכח דכל הני טלאים ספק חייבים במעשר ספק אין חייבים מספיקא לא הוי צריך לעשוריהו [1] כדקאמרת לעשורי ממה נפשך דכל ספק חייב ספק פטור לאו בני עשורי נינהו ואפילו היכא דאיכא למימר ממה נפשך: **קפץ אחד מן המנויין כו׳.** היה מעשר טלאים והתחיל למנות כשהיו יוצאים בפתח הדיר ועד שלא הגיע לעשרה קפץ אחד מן המנויין לתוך הדיר ואינו מכירו: **כולן פטורין.** בין אותן שיצאו בין אותן שבתוך הדיר ואפילו הן אלף. שיצאו פטורין [2] (שהם) מנין הראוי שכשמנאן היה המנין ראוי להשלים ונגמר לכלל מעשר ואמרינן בבכורות [3] והכא מייתינן לה מנין הראוי פוטר ואותן שבתוך הדיר פטורין משום זה המעורב דכל אשר יעבור תחת השבט אמר רחמנא [4] ולא שעבר כבר וכל חד מינייהו ספק כבר עבר הוא: **ואי ס״ד ספיקא.** דאיכא למימר ממה נפשך בני לעשורי שמא יעשה כתורה וכמצוה נעשרינהו להנך דבתוך הדיר ממה נפשך כל י׳ שיוצאין אם מעשר שלהן בר חיוב וכראוי הוא כגון שלא יצא אותו הקופץ לתוכן שפיר קא מעשר: **ואי לאו בר חיובא.** אין עשירי שלהן מעשר: **נפטרו.** מן המעשר: **במנין הראוי.** שכשמנה א׳ ב׳ ג׳ היו בדיר טלאים הרבה שהיו ראוין להשלים ופוטרין מניינו: **דאמר רבא.** בבכורות (דף נט.): **מנין הראוי פוטר.** היה לו י׳ טלאים ומנה חמש ומת אחד מן שאינן המנוין פטורין ושאינן מנוין מצטרפין לגורן אחר שיולדו לו טלאים עד שיגיע זמן הגורן וילטרפם עם אלו אבל המנוין פטורין במנין הראוי. ויליף לה [5] מאשר יעבור [6] ולא שכבר עבר דמשעבר תחת השבט ולא עלה בידו לעשר שוב אינו מעבירו פעם אחרת כשיולדו לו טלאים לצרף עמהם: אלא

מסורת הש״ס

[1] [עי׳ תוס׳ מנחות עא: ד״ה ומתיתין], [2] [טהרות פ״ד מי״ב גדרים יט.], [3] [עיקרו במשנה בכורות נ. ולדך הש״ס לקמן כמ״ש תוס׳ סוכה ד. ד״ה בינו], [4] בכורות נח:, [5] שם נט., [6] [דף ז.], [7] כ״מ כדקאמרי. רש״ל, [8] ל״ל משום. רש״ל, [9] [דף נט.], [10] [ויקרא כז], [11] [בכורות נט:], [12] [ויקרא כז], [13] [עי׳ תוס׳ תולין לה. ד״ה ספיקון], [14] [ט. ד״ה מ״ט דרבנן],

הגהות הב״ח

(א) גמ׳ דאמר רבה מנין הראוי:

גליון הש״ס

גמ׳ המוציא מחבירו. עיין נדה כה ע״א תוס׳ ד״ה גבי: תוס׳ ד״ה והא בו׳ א״נ א״י לתובעו. נראה שכן דעת רש״י בב״ק סו ע״א ד״ה עד שלבנו:

הגהות הגר״א

[א] תוס׳ ד״ה פוטר וכ״ה מסקנא כו׳. נ״ב וכ״ד ש״פ אבל הרמב״ם תולק וכתב הרשב״א דלמסקנא דמפרש ספיקות ספק ס״ח אין ראוי דבס״ח לא זכה כהן ונשה כבר אתחזק בה הבעלים כו׳ (ועמ״ש רבינו ביו״ד סי׳ שט״ו ס״ק ב׳).

רבינו חננאל (המשך)

חמורים מעשרן והן שלו ושם פירשנו שמועה זו. והדר ביה אביי ואמר לאו [מילתא] היא דאמרי דכל ספק לאו בר עשורי הוא מדתנן קפץ א׳ מן המנוין לתוכן כולן פטורין פ״כיצד מעשרן מכניס צאנו לדיר ומוציאן אחד אחד במנין כדתנן כיצד מעשרן כונסן לדיר ועושה להן פתח קטן כדי שלא יוכלו שנים לצאת באחד ומונה בשבט א׳ ב׳ ג׳ ד׳ ה׳ ו׳ ז׳ ח׳ ט׳ והיוצא עשירי סוקרו בסיקרא ואומר ה״ז מעשר. ואם קפץ מאותן שהן חוץ לדיר ונכנס לדיר ונתערב בצאן שבדיר שעדיין לא נתעשרו ואינם יודעים איזהו. נעשו אותן ספק ונפטרו כולן ואם נאמר כי דין הספיקות להתעשר ממה נפשך אמאי אין מעשרין גם (לאו) [להו] ממה נפשך נעשרינהו ואם יצא עשירי זולתי זה שקפץ מן המנין שפיר ואם זה שיצא עשירי הוא זה שקפץ שהוא פטור ואין הפטור פוטר את החייב נפטרו במנין הראוי פי׳ מנין הראוי כגון שיש לו עשר צאן בדיר ורצה לעשרן ופתח להם הפתח שיצאו ועשירי יסקרהו בסיקרא והתחיל לצאת אחד אחד והוא מונה מי שיצא בתחלה קורא אחד והיוצא אחריו מנאו שני ואחריו שלישי וכן כולן עד שיצאו התשעה אלו התשעה כולן המנין פטרן שאין אחד מהן נקרא עליו שם עשירי והיוצא עשירי הוא הקדוש וכיון שכל אחד שיצא מן הדיר נשאר בדיר הראוי להיות [6] בדיר נפטר היוצא מיד ואע״פ שקודם יסקרו בסיקרא קפץ מתוך הדיר ויצא לחוץ ונתערב עם המנוין התשעה נפטרו במנין הראוי למעשר אע״פ שלא יצא אחריהן עשירי הואיל ובשעה שיצאו במניינם היה בדיר מי שיעבור עשירי תחת השבט היוצא

[6] לולי ל״ל הראוי להיות מעשר נפטר היולא וכו׳.

[1] מסותא דהוו מנצו עלה בי תרי האי אמר דידי הוא והאי אמר דידי הוא קם חד מינייהו אקדשה פרשי מינה רב חנניה ורב אושעיא וכולהו רבנן וא״ל רב אושעיא לרבה כי אזלת קמיה דרב חסדא לכפרי בעי מיניה כי אתא לסורא א״ל רב המנונא מתני׳ היא [2] ספק בכורות אחד [3] בכור אדם ואחד [4] בכור בהמה בין טהורים בין טמאים [5] המוציא מחבירו עליו הראיה ותני עלה [6] אסורים בגיזה ובעבודה והא הכא דאמר תקפו כהן [7] אין מוציאין אותו מידו דקתני המע״ה וכי לא תקפו אסורין בגיזה ובעבודה אמר ליה רבה קדושת בכור קאמרת לעולם אימא לך תקפו כהן מוציאין אותו מידו ואפילו הכי אסורים בגיזה ובעבודה דקדושה הבאה מאליה שאני אמר ליה רב חנניה לרבה תניא דמסייע לך [8] הספיקות נכנסין לדיר להתעשר ואי ס״ד תקפו כהן אין מוציאין אותו מידו אמאי נכנסין לדיר נמצא זה פוטר ממונו בממונו של כהן אמר ליה אביי אי משום הא לא תסייעיה למר הכא במאי עסקינן כגון דלית ליה אלא תשעה והוא דמה נפשך אי בר חיובא הוא שפיר קא מעשר אי לאו בר חיובא הוא תשעה לאו בר עשורי נינהו הדר אמר אביי לאו מילתא היא דאמרי דספיקא לאו בר עשורי היא [9] דתנן [10] קפץ אחד מן המנויין לתוכן כולן פטורין ואי ס״ד ספיקא בעי עשורי לעשר ממה נפשך דאי בר חיובא הוא שפיר מעשר ואי לאו בר חיובא הוא נפטר במנין הראוי [11] דאמר [12] רבא [13] מנין הראוי פוטר אלא

מסותא. מרחץ: **פרשי מינה.** מלרחוץ בה: **ואמר ליה רב אושעיא לרבה** גרסינן: **לכפרי.** שם מקום: **לי אמא לסורא.** כשהיה עובר דרך סורא לילך לכפרי: **ספק בכורות.** כגון בהמה שילדה ואין ידוע אם בכורה כבר אם לא: **אחד בכור אדם.** כגון שהפילה אמו לפניו ספק דבר הפוטר בבכורה ספק רוח הפילה והבא אחריו בכור: **בין טמאין.** כגון פטר חמור: **המוציא מחבירו.** קס״ד אם ביד ישראל הן הוי כהן מוציא מחבירו עליו הראיה ואם תקפה כהן ושמיק ישראל והדר לוות הוי ישראל מוציא מחבירו: **אסורין בגיזה ועבודה.** מספק שמא קדשים הם: **דקתני המוציא.** משמע בין כהן בין ישראל: **וכי לא תקפו.** חמור כח הקדש לאוסרן בגיזה ועבודה ש״מ דאם״ל תקפו אין מוציאין אותו מידו הקדישה מקודשת: **לעולם אימא לך.** גבי בכור דאפי׳ תקפו כהן מוציאין אותו מידו משמע בחזקת ישראל הן ולעולם הכהן קרוי מוציא מחבירו וטעמא דגיזה ועבודה לאו משום דיהא לכהן שום כח בהן דתפשוט מינה להיכא דאי תקפו אין מוציאין מידו הקדישה הוי הקדש אלא הכא משום איסור ספק גיזת קדשים וקדושה הבאה מאליה שאני אשם בכור הוא מאליו קדוש ואיכא לספוקי בהכי אבל גבי מסותא דאין קדושה באה אלא על פיו של זה אימא לך דאפי׳ אם תמצי לומר תקפה אין מוציאין הקדישה אלא תקפה לא הוי הקדש דאין יכול להקדיש דבר שאינו ברשותו: **דמסייע לך.** דגבי ספק בכורות אם תקפה כהן מוציאין מידו: **הספיקות.** לקמן [9] מפרש בספק פדיון פטר חמור דמפרש עליו טלה לאפקועי איסורא והוא לעצמו שאין צריך ליתנו לכהן שהמוציא מחבירו עליו הראיה ופדיון פטר חמור בר עשורי הוא אם יש לכהן י׳ פטרי ממונו בממונו של כהן: **למר.** רבה שהוא רבו: **אם בר חיובא הוא.** אי המי גברא בר חיובא הוא לעשורי שפדיון זה לאו פדיון פטר חמור שלו הוא הרי יש לו י׳ טלאים וחייב לעשרן שפיר קמעשר: **אי לאו בר חיובא הוא.** שפדיון זה של כהן לא פטר ליה מידי דתשעה לאו בני עשורי נינהו: **לאו מילתא היא דאמרי.** דודאי סייעתא היא למר דאי הוה לד זכייה לכהן ביה מספק ואשתכח דכל הני טלאים ספק חייבים במעשר ספק אין חייבים מספיקא לא הוי צריך לעשוריהו [10] כדקאמרת לעשורי ממה נפשך דכל ספק חייב ספק פטור לאו בני עשורי נינהו ואפילו היכא דאיכא למימר ממה נפשך: **קפץ אחד מן המנויין כו׳.** היה מעשר טלאים והתחיל למנות כשהיו יוצאים בפתח הדיר ועד שלא הגיע לעשרה קפץ אחד מן המנויין לתוך הדיר ואינו מכירו: **כולן פטורין.** בין אותן שיצאו בין אותן שבתוך הדיר ואפילו הן אלף. שיצאו פטורין [11] (שהם) מנין הראוי שכשמנאן היה המנין ראוי להשלים ונגמר לכלל מעשר ואמרינן בבכורות [12] והכא מייתינן לה מנין הראוי פוטר ואותן שבתוך הדיר פטורין משום זה המעורב דכל אשר יעבור תחת השבט אמר רחמנא [13] ולא שעבר כבר וכל חד מינייהו ספק כבר עבר הוא: **ואי ס״ד ספיקא.** דאיכא למימר ממה נפשך בני לעשורי שמא יעשה כתורה וכמצוה נעשרינהו להנך דבתוך הדיר ממה נפשך כל י׳ שיוצאין אם מעשר שלהן בר חיוב וכראוי הוא כגון שלא יצא אותו הקופץ לתוכן שפיר קא מעשר: **ואי לאו בר חיובא.** כגון אותן עשרה שיצא זה לתוכן ואין עשירי שלהן מעשר: **נפטרו.** מן המעשר: **במנין הראוי.** שכשמנה א׳ ב׳ ג׳ היו בדיר טלאים הרבה שהיו ראוין להשלים ופוטרין מניינו: **דאמר רבא.** בבכורות (דף נט.): **מנין הראוי פוטר.** היה לו י׳ טלאים ומנה חמש ומת אחד מן שאינן המנוין פטורין ושאינן מנוין מצטרפין לגורן אחר שיולדו לו טלאים עד שיגיע זמן הגורן וילטרפם עם אלו אבל המנוין פטורין במנין הראוי. ויליף לה [14] מאשר יעבור [15] ולא שכבר עבר דמשעבר תחת השבט ולא עלה בידו לעשר שוב אינו מעבירו פעם אחרת כשיולדו לו טלאים לצרף עמהם: אלא

[1] [ב״מ לה:] [2] [ב״מ לה:] [3] [בכורות נ.] [4] [בכורות נ.] [5] [בכורות נ.] [6] [בכורות נ.] [7] [בכורות נ.] [8] [בכורות נ.] [9] [בכורות נ.] [10] [בכורות נ.] [11] [בכורות נ.] [12] [בכורות נ.] [13] [בכורות נ.] [14] [בכורות נ.] [15] [בכורות נ.]